

ŘECKÉ MINCE

VNĚJŠÍ ZNAKY

- Ražba (= mincovní obraz + legenda, tj. zkráceně: mincovní obraz)
  - Tvar
  - Velikost
  - Mincovní kov
  - Hmotnost
- !!! Jen ražba se na první pohled výrazně změnila!!!

MINCOVNÍ OBRAZ

- V archaickém období (pol. 7. stol. – 490 př. Kr.)
- V klasickém období (490 – 336 př. Kr.)
- V helénistickém období (336– 31 př. Kr.)
- V císařském období (31 př. Kr. – 3. stol. po Kr.)

MINCOVNÍ OBRAZ V ARCHAICKÉM OBDOBÍ

- Vývoj od prvotního stadia: **ražba bez obrazu na líci i rubu**, poté standardní podoba mince s obrazem na obou stranách ražby
- Obraz nejprve z říše **živočišné** (rostlinné typy jen vzácně!)
- Dále: **jednoduché nástroje, nádoby, zbraně... i nebeská znamení**
- *Nápisy a písmena* Nejsou časté !
- Už se objevuje i **hlava či postava božstva**, zobrazeného v lidské podobě
- Bytosti - kombinace lidského a zvířecího
- Nejsou doloženy *architektonické typy* – pouze motiv labyrintu

**STATÉR Z ELEKTRONU Z LÝDIE,
6. STOLETÍ PŘ. KR.**

THURIE, MĚĎ

APELLÓN, STATÉR, 6. STOL. PŘ. KR.

MINCOVNÍ OBRAZ V KLASICKÉM OBDOBÍ

- základním mincovním typem **hlava a celá postava božstva v lidské podobě**
- Přetrvávají **obrazy z živočišné říše**
- Zvířecí motiv přesunut na rub mince
- Rostliny a jednoduché předměty méně oblíbené
- Objevují se **nebeská znamení** (spíše v orientální kulturní oblasti: od Lykie po Foinikii)
- Obrazy lodí... kromě přídě i **celá loď**
- Nápisy, písmena i architektonické typy jsou stále vzácností!

DIDRACHMA, STŘÍBRO 461 – 430 PŘ. KR.

MINCOVNÍ OBRAZ V HELÉNISTICKÉM OBDOBÍ/1

- **Podoba božstva v celé postavě** dominuje nad prvky z živočišné říše
- Častěji **architektonické typy!!...** Nevztahují se však k historické události – kommemorativní ražby nejsou v řeckém mincovnictví obvyklé (ojediněle ..díky římskému vlivu)

MINCOVNÍ OBRAZ V HELÉNISTICKÉM OBDOBÍ/2

- Postupné uplatňování portrétu panovníka příslušné monarchie (místo obrazu božstva)
  - Technické i umělecké předpoklady pro ztvárnění individuálních rysů vytvořeny již v klasickém období
- Nejtypičtější perská mince raného období = **dareikos**, nese od 6. stol. př. Kr. obraz panovníka
- Vznik vlastního portrétu na minci se klade do doby těsně po smrti Alexandra Vel.
  - Nejprve se na minci objevuje jméno panovníka, Alexandr doplnil titul *basileus*=král
  - Líc (za Filipa a Alexandra) ještě hlavy božstev (Apollo, Athéna, Héraklés) ale již s individuálními rysy vládce

MINCOVNÍ OBRAZ V HELÉNISTICKÉM OBDOBÍ/3

- Po Alexandrově smrti: na mincích jeho idealizovaný portrét s božskými atributy
- R. 306 př. Kr. (diadochové přijímají královské tituly): na minci poprvé zobrazen žijící vládce ještě s božskými atributy/ Ptolemaios s Diovou aegidou(=štít), Seleukos I. s býčím rohem
- I portréty manželek vládců

ALEXANDER VELIKÝ, STATÉR

METAPONTUM, HLAVA DÉMETER, KLAS

SYRAKÚSY

HLAVA ARTEMIS, OKŘÍDLENÝ BLESK

MINCOVNÍ OBRAZ V CÍSAŘSKÉM OBDOBÍ

- Rub:
  - kopie soch místních božstev – v Lakedaimonu, Sinope, Alexandrii Troas, Iliu, Myrině
  - Vyobrazení měst a jejich staveb
  - Domácí předřecké kultury

TEORIE MACDONALDOVA

- 4 hl. principy (při volbě mincovního obrazu) – hlediska:
  - dekorativní
  - kommemorativní
  - religiozní
  - (imitativní) /svým významem není rovnocenné s ostatními
- Smysl mincovního obrazu spatřoval v tom, že šlo o znak určitého města nebo státu
- Heraldičnost mincovního typu nevykládal funkčně, ve vztahu k peněžní úloze mince, kterou měl znak zajišťovat
- Mcdonaldovi unikla funkce mincovního obrazu a ztratil se mu vývoj mincovního typu v antice
- Teorii nelze pokládat za funkcionální ani dynamickou!!

REGLING A ZDROJE PODNĚTŮ PRO VÝBĚR ANTICKÝCH MINCOVNÍCH OBRAZŮ

- Vzájemně ovlivňující se principy:
  - heraldický
  - religiozní
  - kommemorativní
  - lokálně-patriotický
- Mincovní typ měl stejnou funkci jako obraz na pečetidle
- Funkci mincovního typu spojil s peněžní funkcí mince
- **Peněžní funkce je základní vlastností mince!**

HMOTNOST/1

- Ovlivněna systémem hmotností z 2.-3. tisíciletí př. Kr. vytvořeným v Mezopotámii – obchodními styky rozšířen po Předním východě a po Řecku
- V Mezopotámii se směnovalo za odvážené stříbro

HMOTNOST/2

- **Talent** – pův. označení pro misku vah, pak největší hmotnostní jednotka
  - V Řecku: talent=60min, Sicílie: talent se dělí na 240(později 120) liter; attický talent=26,196kg
- **Mina** = 1/60 talentu, mina=60 šekelů, 100 drachem, 50 statérů
- **Drachma** – hmotnostní a početní jednotkou na Peloponnésu; drachma=6obolů;
- **Statér** – pův. označoval identické závaží kladené na obě misky vah, nebyl vázán ani na určitou hmotnost ani na kov
  - V řeckých minc.systémech takto označován dvojnásobek jednotky
  - U zlatých mincí (hmotnost dvojité drachmy), váha **8,1-8,6 g**
  - U stříbrných mincí se jako statér označovala dvoudrachma (řec. *didrachmon*)

VELIKOST/1

- Největší starověké mince – černomořské oběživo z Olbie (průměr: cca 68 mm) či *aes grave* ze střed. Itálie
- Poměrně malé ražby z drahých kovů
  - Zlaté statéry cca 20 mm
  - Stříbrné tetradrachmy cca 25-30 mm
- **Velikost** stejných nominálů z téhož kovu často **kolísala** – závislá na technice ražby a na tloušťce střížku

VELIKOST/2

- Starověké mince menší se silnějšími střížky oproti mincím středověkým
- **Nízké nominály** s méněhodnotného kovu většinou **větší než rozměry vysokých nominálů** z drahých kovů

TVAR

- V archaickém období: nepravidelný; později v Athénách a v Korintu dvoustranné mince poměrně pravidelných tvarů
- V klasickém období: nepravidelnost jen ojedinělá (perské dareiky, kyzické statéry); **pravidelné okrouhlé** – pro peněžní styk nejvhodnější, vysoký reliéf, nemožnost sloupkování, povrch se snadno otíral
- V helénismu: **vzhled mince podřizován jejich peněžní fci: líc lehce vypouklý**, rub lehce prohnutý – usnadněné sloupkování
- Císařství: **pravidelný okrouhlý na obou stranách** plochý střížek odpovídal technickým požadavkům peněžního oběhu